

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет романської філології і перекладу
Кафедра іспанської і новогрецької філології та перекладу

Допущено до захисту

«___» _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Олена ЗАЛЕСНОВА*

КУРСОВА РОБОТА

з філології на тему:

Граматичні дослідження. Перша іспанська граматика. Королівська академія іспанської мови

Студент(а)/(ки) групи МЛІ04-21

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.051 Романські мови і літератури

(переклад включно), перша – іспанська

Освітня програма Іспанська мова і література, друга

іноземна мова, переклад

Садової Марії Олександрівни

Науковий керівник:

канд пед н. доц Домніч В.Г.

(науковий ступінь, вчене звання, ПІБ).

Чотирибальна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Київ 2024

АНОТАЦІЯ

Іспанська (або кастильська мова) - плюрицентрична іберо-романська мова, що зародилася в середньовічному королівстві Кастилія, яке включало сучасну територію провінції Бургос і автономних областей Ла Ріоха і Канта. Належить до індоєвропейської сім'ї мов (романська група, іберо-романська підгрупа). Писемність з урахуванням латинського алфавіту.

Словник іспанської мови винятково багатий на відміну від французької, німецької і навіть англійської лексики і в цілому відрізняється великою різноманітністю регіональних (місцевих) особливостей, головним чином за рахунок величезної кількості американізмів або слів, які вживаються та зрозумілі лише в окремих країнах Латинської Америки.

Ключові слова: іспанська мова, іспанська академія, граматика, Латинська Америка, кастильська мова

ЗМІСТ:

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ДАВНЬОІСПАНСЬКИЙ ПЕРІОД ІСПАНСЬКОЇ МОВИ	5
1.1 Коротка характеристика літературних пам'яток давньоіспанського періоду	5
1.2 Перша граматика іспанської мови	11
1.3 Особливості будови мови давньоіспанського періоду	15
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2 ДІАХРОНІЧНИЙ ЗРІЗ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ	
2.1 Діяльність Іспанської Королівської Академії	29
2.2 Особливості діалектів кастильської мови та іспанська мова в Латинській Америці	33
Висновки до розділу 2	36
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38

ВСТУП

Місце, яке будь-яка мова посідає у світовій культурі, визначається багатьма чинниками: територіальною поширеністю, значимістю творінь, залишених людству цією мовою, роллю в сучасному міжнародному житті тощо.

У сучасному світі лінгвістична політика є найважливішим комплексом заходів, що формує мовну ситуацію в державі, оскільки в її рамках різні суспільні інститути впливають на розвиток та взаємодію мов в та поза межами певної країни. Під мовною політикою мається на увазі система заходів, спрямованих на регулювання національної мови: зміцнення її становища всередині країни в порівнянні з іншими мовами, що в ній функціонують; зміцнення позицій мови за межами держави порівняно з іншими мовами, що діють на міжнародній арені.

Мета роботи:

Виявити роль діяльності Академії у становленні та розвитку іспанської мови.

Об'єкт дослідження – розвиток іспанської мови.

Предмет дослідження – роль діяльності Академії у становленні та розвитку іспанської мови.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити низку завдань:

- Провести аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури на тему дослідження

- Виявити роль та місце діяльності Академії у становленні та розвитку іспанської мови

Методи:

- вивчення літератури
- синтез та аналіз матеріалу

Новизна роботи полягає в уточненні інформації щодо становлення іспанської мови та ролі Академії в розвитку мови.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальна кількість сторінок – 40. Загальна кількість джерел – 16.

РОЗДІЛ 1 СТАРОІСПАНСЬКИЙ ПЕРІОД ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

1.1 Коротка характеристика літературних пам'яток давньоіспанського періоду

Іспанська література – це сукупність літературних творів, створених в Іспанії. Такі твори поділяються на три основні мовні групи: кастильська, каталонська та галісійська.

Хоча література народною мовою не була знайдена в письмовому варіанті до середньовіччя, Іспанія ще раніше зробила значний внесок у літературу. Лукан, Марціал, Квінтіліан і Пруденцій, а також Сенека Молодший і Сенека Старший належать до латинських письменників, які жили або народилися в Іспанії до появи сучасних романських мов. Жінки також писали в Іспанії в римський період: Серена, яка, як вважають, була поетесою; Пола Аргентарія, дружина Лукана, якому вона, як вважають, допомагала писати його Фарсалию; і поет і філософ-стоїк Теофіла.

Пізніше твори іспанських мусульман і євреїв сформували важливі галузі арабської літератури та літератури на івриті. Література колишніх іспанських колоній в Америці розглядається окремо під латиноамериканською літературою.

До 711 року, коли почалося вторгнення мусульман на Піренейський півострів, латинська мова почала трансформуватися в романську. Глоси десятого століття до латинських текстів у рукописах, що належали монастирям Сан-Мільян-де-ла-Коголя та Сінос, що на півночі центральної Іспанії, містять сліди вже значно розвинутої народної мови.

Найдавніші тексти мосарабською мовою (романський діалект іспанців, які жили під владою мусульман) були відновлені з іврити та з арабських *muwashshaḥs* (вірші в строфічній формі, з такими сюжетами, як панегірики про

кохання). Останньою строфою мувашшах був марказ, або тематична строфа, яку в народі називали кхарджа та транскрибували іспанською як *jarcha*. Ці ярхи свідчать про популярну поезію, започатковану, можливо, ще в 10 столітті, і вони пов'язані з традиційними іспанськими ліричними типами (наприклад, *villancico*, «колядка») пізнього Середньовіччя та Відродження. Загалом ярча була жіночою піснею про кохання, а мотивом у романсі був крик пристрасті, на якому базувалася вся поема, забезпечуючи чіткий тематичний зв'язок із галісійсько-португальськими кантигами кінця 12-го до середини 14-го століть. Жінки-поетеси в регіоні Андалусія, які писали арабською мовою протягом 11-го і 12-го століть, включають аль-Аббадію та Хафсу бінт аль-Хадж аль-Рукунійя; найвідомішими були Валлада ла Омея, Бутайна бінт 'Аббад і Умм аль-Кірам бінт Сумадіх, усі королівської крові [9].

Найдавнішою збереженою пам'яткою іспанської літератури та одним із її найвизначніших шедеврів є *Cantar de mio Cid* («Пісня мого Сіда»; також називається *Poema de mio Cid*), епічна поема середини XII століття (існуючий рукопис є недосконалою копією 1307 р.). У ній розповідається про втрату та відновлення королівської ласки кастильського дворянина Родріго Діаса де Вівара, відомого як Сід (походить від арабського титулу *sidi*, «володар»).

Через місце дії поеми, персонажів, топографічні деталі, реалістичний тон і трактування, а також через те, що поет написав невдовзі після смерті Сіда, цей вірш було прийнято як історично достовірне, висновок поширений на кастильський епос загалом. Другий і третій розділи *Cantar de mio Cid*, однак, видаються образними, і лише шість рядків, наданих Сіду під час завоювання Валенсії, взявши це від мусульман, показують, що підхід поета є суб'єктивним. Тим не менш, пригоди Сіда жили в епосі, хроніці, баладі та драмі, втілюючи кастильський характер.

Народні епоси, відомі як *cantares de gesta* («пісні про вчинки») і декламовані джонглерами, прославляли подвиги героїв, таких як Сід. Середньовічні історіографи часто включали прозові версії цих кантар у свої хроніки, латиною та народною мовою; саме завдяки цьому процесу було

збережено вигадливу *Cantar de Rodrigo* («Пісня про Родріго»), яка розповідає про юність Сіда з елементами пізнішої легенди. Фрагменти *Cantar de Roncesvalles* («Пісня про Roncesvalles») і *Poema de Fernán González* («Поема Фернана Гонсалеса») переробляють попередні епоси. Народні хроністи згадують багато інших героїчних оповідань про менестрелів, які зараз втрачені, але в результаті включення цих оповідей у хроніки теми та текстові уривки можуть бути реконструйовані. Героїчні наративи, частково відновлені, включають *Los siete infantes de Lara* («Сім принців Лари»), *El cerco de Zamora* («Облога Самори»), *Бернардо дель Карпіо* та інші теми з феодальної історії Кастилії, теми, що перегукуються з віддаленими людьми. Вестготське походження, а не французький епос.

Великий вплив на прозу справила арабська мова. Східне навчання увійшло в християнську Іспанію із захопленням (1085) Толедо у мусульман, і місто стало центром перекладу зі східних мов. Анонімний переклад з арабської (1251) казки про звіра *Kalīlah wa Dimnah* є прикладом раннього оповідання іспанською мовою. Роман про сім мудреців «Сендебар» був перекладений також арабською мовою разом з іншими збірками східних оповідань [9].

До середини XII століття християни повернули собі Кордову, Валенсію і Севілью. Сприятлива інтелектуальна атмосфера сприяла заснуванню університетів, а за правління Альфонса X Кастилії і Леона (правління в 1252–84) народна література досягла престижу. Альфонсо, в канцелярії якого кастильська мова замінила латинь, наказав переклади та компіляції, спрямовані на злиття всіх знань — класичних, східних, єврейських і християнських — народною мовою. Ці праці, деякі під його особистою редакцією, включають великий правовий кодекс *Las Siete Partidas* («Сім розділів»), що містить безцінну інформацію про повсякденне життя, а також компіляції з арабських джерел з астрономії, про магичні властивості дорогоцінних каменів та про ігри, особливо шахи.

«Загальна хроніка», історія Іспанії, і «Загальна історія», спроба створити універсальну історію від створення світу й далі, були основоположними

творами іспанської історіографії. «Генеральна хроніка», написана Альфонсо до 711 року нашої ери та завершена його сином Санчо IV, була найвпливовішою середньовічною роботою Іспанії. Альфонсо, якого іноді називають батьком кастильської прози, також був видатним поетом, і він склав найбільшу в Іспанії збірку середньовічної поезії та музики, *Cantigas de Santa María* («Пісні до святої Марії») галісійською мовою.

Mester de clerecía («ремесло духовенства») був новим поетичним способом, зобов'язаним Франції та монастирям і передбачав грамотних читачів. Він адаптував французьку олександрину у «чотирискладовий спосіб» — тобто 14-складові рядки, використані в чотирирядкових моноримованих строфах — і розглядав релігійні, дидактичні чи псевдоісторичні питання [2].

У 13 столітті Гонсало де Берсео, найдавніший іспанський поет, відомий на ім'я, писав римовані народні хроніки про життя святих, чудеса Богородиці та інші релігійні теми з щирою відвертістю, накопичуючи мальовничі та з любов'ю спостережувані популярні деталі.

Після періоду перекладу та компіляції з'явилися блискучі оригінальні твори, представлені в прозі племінником Альфонсо Хуаном Мануелем і в поезії Хуаном Руїсом (також званим Архиєреєм Хіти). Еклектична книжка Хуана Мануеля «*Libro de los enxiemplos del conde Lucanor et de Patronio*» (англ. переклад «Книга графа Луканора і Патроніо»), яка складається з 51 моральної оповіді різноманітного дидактичного, розважального та практичного характеру, частково спиралася на арабську, східну та народну мови.

Іспанські джерела. Це була перша в Іспанії збірка прози, перекладена народною мовою. Сім книг Хуана Мануеля, що збереглися, присвячені таким темам, як полювання, лицарство, геральдика, генеалогія, освіта та християнство. Каркасна історія, яка пов'язує розповіді графа Луканора, передбачає новелістичну структуру: молодий граф неодноразово звертається за порадою до свого вихователя Патроніо, який відповідає вірцевими оповіданнями.

Лицарські романи Артурового або Бретонського циклу, які поширювалися в перекладах, частково надихнули перший в Іспанії лицарський роман і перший роман *El caballero Cifar* (бл. 1305; «Лицар Сіфар»), заснований на святому Євстафії, римлянині. генерал чудесним чином повернувся до християнства. Амадіс де Гаула — найстаріша відома версія, датована 1508 роком, написана іспанською мовою Гарсі Родрігесом (або Ордоньєсом) де Монтальво, хоча вона, можливо, почала поширюватися на початку 14 століття, — це ще один лицарський роман, пов'язаний із джерелами Артура. Вона захоплювала народну уяву протягом XVI століття своїм сентиментальним ідеалізмом, ліричною атмосферою та надприродними пригодами.

Хуан Руїс, дуже пильний, індивідуальний ранній поет, склав «*Libro de buen amor*» (1330 р., розширено 1343 р.; «Книга доброго кохання»), яка поєднала різні елементи — Овідія, Езопа, римо-католицьку літургію та XII ст. Латинська *Ramphilus de amore*, анонімна елегійна комедія. Результат змішав еротику з відданістю та запропонував читачам інтерпретувати часто неоднозначні вчення. *Trotaconventos* Руїса став першим великим вигаданим персонажем іспанської літератури. Руїс з новою силою і пластичністю впорався з олександринським метром, вкраплюючи релігійну, пасторально-фарсову, любовну та сатиричну лірику великого метричного розмаїття [5].

Більш екзотичні елементи з'явилися в *Proverbios morales* (бл. 1355) Сантоба де Карріон де лос Кондес і в арагонській версії біблійної історії про Йосипа, яка була заснована на Корані та написана арабськими літерами. Спираючись на Старий Заповіт, Талмуд і єврейського поета і філософа Ібн Габіроля, «Приказки» Сантоба представили серйозну сентиментальність і афористичну стислість єврейської поезії.

Педро Лопес де Аяла домінував у поезії та прозі наприкінці 1300-х років з його *Rimado de palacio* («Поема про палацове життя»), останньою великою реліквією «чотирискладової» віршованої форми, а також із сімейними хроніками кастильських монархів XIV століття. Петра, Генріха II, Іоанна I та

Генріха III, що стимулювало створення особистої сучасної історії. Ранній гуманіст, Аяла перекладав і наслідував Лівія, Боккаччо, Боеція, Св. Григорія та Св. Ісидора.

Піджанром, який активно культивувався, був женоненависницький трактат, який застерігав від жіночих підступів. Вони ґрунтуються на роботах, які засуджували Єву за гріхопадіння людини, включаючи такі праці, як *Disciplina clericalis* («Посібник для вченого»), написану наприкінці 11 або на початку 12 століття Педро Альфонсо (Петрус Альфонсі); *El Corbacho*, також відомий як *El Arcipreste de Talavera* (бл. 1438; англійський переклад. Маленькі проповіді про гріх), Альфонсо Мартінес де Толедо; і *Repetición de amores* (бл. 1497; «Повторювані любові»; англ. пер. «Антифеміністичний трактат Іспанії п'ятнадцятого століття») Луїса Раміреса де Лусени. Численні приклади із середньовічної іспанської літератури та фольклору відтворювали ті самі теми (наприклад, «Граф Луканор» Хуана Мануеля та «Книга доброго кохання» Хуана Руїса).

На початку 15 століття відбулося відновлення поезії під італійським впливом. Під час правління короля Іоанна II анархія передсмертної муки феодалізму контрастувала з культивуванням ввічливих листів, що означало хороше народження та виховання. *Cancionero de Baena* («Пісенник Баена»), складений для короля поетом Хуаном Альфонсо де Баена, містить антологію 583 віршів (здебільшого придворної лірики) 55 поетів від найвищої знаті до найскромніших версифікаторів. Збірка показала не лише занепад галісійсько-португальських трубадурів, але й активність більш інтелектуальної поезії, що включає символи, алегорії та класичні алюзії в трактуванні моральних, філософських і політичних тем. Інші значні збірки віршів включають *Cancionero de Estúñiga* (бл. 1460–63) і важливий *Cancionero general* (1511) Ернандо дель Кастільо; серед 128 названих поетів останнього є Флоренсія Пінар, одна з перших жінок-поетів кастильською мовою, названа по імені. Франциско Імперіал, генуезець, який оселився в Севільї та лідер серед нових

поетів, звернувся до Данте, намагаючись перенести італійський хендекасил (11-складовий рядок) в іспанську поезію.

Сонети Сантільяни в «італійському стилі» поклали початок формальному збагаченню іспанської поезії. Його все ще визнають попередником епохи Відродження, хоча його сонетами та довгими віршами, які відображають його італійський вплив, часто нехтують на користь його чарівних сільських пісень, натхнених рідною мовою. Велика алегорична поема Хуана де Мени, яка драматизує історію минулого, теперішнього та майбутнього (*El laberinto de fortuna*, 1444; «Лабіринт удачі»), більш свідома спроба конкурувати з Данте, страждає від педантичності та надмірної латинізації синтаксису та лексики [14].

Видатна анонімна поема 15-го століття, «*Danza de la muerte*» («Танець смерті»), є прикладом теми, яка тоді була популярною серед поетів, художників і композиторів по всій Західній Європі.

Написана з більшою сатиричною силою ніж інші твори, які розглядали тему танцю смерті, вона представила персонажів (наприклад, рабина), яких не було в його попередниках, і представила поперечний зріз суспільства через розмови між Смертю та її протестуючими жертвами. Хоча твір і не був призначений для драматичного представлення, він ліг в основу пізніших драм.

1.2 Перша граматика іспанської мови

Слово «граматика» відноситься як до правил, які керують створенням і розумінням мови, так і до вивчення цих правил. Як набір правил і принципів, що регулюють використання мови, граматика така ж стара, як і найдавніша з мов!

Як вивчення правил, вона має довгу історію. Найдавніші дослідження граматики походять із стародавньої Індії, за століття до нашої ери, і стосуються правил мови санскриту. Найвідомішим граматиком санскриту був

Паніні, чії ідеї щодо граматики використовуються й сьогодні! У Європі граматика виникла як дисципліна в Греції з такими авторами, як Аристарх Самофракійський, який охрестив її «мистецтвом письма». У Стародавньому Римі латинська граматика була розроблена на основі грецьких ідей і стала основою мистецтва красномовства разом із риторикою та діалектикою (викладалися поряд з мистецтвом чисел).

Протягом Середньовіччя різні фактори сприяли народженню романських мов, зокрема іспанської. Серед цих факторів суворі граматичні приписи класичної латині вбили клин між мовою вчених і вульгарною або популярною латиною, якою розмовляли неосвічені люди. Крім того, нові геополітичні умови роздробленої імперії сприяли лінгвістичному розколу, який поступово породжував різноманітні (специфічні для регіону), хоча й взаємопов'язані, народні мови.

В Іспанії протягом століть співіснували різноманітні романські мови, зокрема галісійська, кастильська, леонська, каталонська та астурійська. Наприкінці XI століття почався процес мовного возз'єднання завдяки появі іспанської мови як мови для *chansons de geste*. Ці епічні поеми служили прикладом, натхненням і розвагою, так само, як герої та історії в сучасних фільмах Marvel. У другій половині XIII століття, під час правління Альфонсо X Кастилії і Леона, іспанська мова набула офіційного статусу. За наказом короля, усі офіційні документи були написані безпосередньо кастильською мовою або перекладені кастильською мовою, а не латинською мовою, як це було прийнято до того часу [3].

Політичний підйом нових мов викликав інтерес до вивчення їх самих по собі. Севільєць Антоніо де Небрія був першим дослідником романських мов, який зрозумів важливість запису їх правил. Так, у 1492 році він опублікував у Саламанці свою *Gramática de la lengua castellana*, яка є не лише першою книгою з граматики іспанської мови, але й першою книгою з будь-якої романської мови взагалі. У пролозі до королеви Єлизавети Католицької він говорить:

«Коли я думаю про себе, моя світла королево, і я ставлю перед своїми очима все, що було написано для нашої пам'яті, я знаходжу одну річ і я роблю певний висновок: що [латинська] мова була завжди супутником [Римської] імперії; така була їхня асоціація, що разом вони піднялися, вирости та процвітали, а пізніше разом вони занепали . І тому моя думка і воля завжди полягали в тому, щоб звеличити досягнення нашої нації та дати людям, які володіють моєю мовою, книги для створення щоб якнайкраще використати їхнє дозвілля, я вирішив, перш за все, закласти мистецтво нашої кастильської мови. Таким чином, те, що відтепер буде написано нашою мовою, може залишатися та витримувати випробування часом, як це було зроблено з грецькою та латинською мовами, оскільки вивчення їхнього мистецтва дозволило їм протягом багатьох століть їхнього існування витримати у їх одноманітності» [3].

Того самого 1492 року Христофор Колумб отримав дозвіл від католицьких монархів шукати нові торгові шляхи до Індії через Атлантику. Іспанія, як і багато попередніх королівств, прагнула розширити свою владу. Під час цієї експансії відкриття та подальше завоювання нового континенту призвели до поширення кастильської мови як лінгва франка.

Однак процес кастилізації був значно повільнішим за геополітичну та релігійну експансію. Цю експансію прискорила папська концесія земель королівствам Іспанії та Португалії як намісникам католицького бога.

Іспанія претендувала на величезні території американського континенту як на свої (чому сприяв Тордесільський договір, який розмежував права вимог Іспанії та Португалії). В результаті цих територіальних претензій корінні жителі Америки, які вже проживали в американському континенті, вважалися підданими корони: їх треба було охрестити й обкласти податком.

Завдання спілкування з тубільцями лягало в основному на місіонерів. У своєму прагненні навернути тубільців до своєї віри місіонери також виступали за права корінних жителів. Значною мірою місіонери виступали за використання рідних мов і були присвячені розробці навчальних матеріалів,

таких як граматики та двомовні глосарії. Відома проповідь Антоніо де Монтесіноса перед Різдвом у 1511 році закликає:

«Хіба вони не чоловіки? Чи вони не мають розумної душі? Хіба ви не зобов'язані любити їх так, як любите себе? Як можна лежати в такому млявому сні? Будьте впевнені, що у вашому теперішньому стані ви не можете врятуватися більше, ніж маври чи турки, які не мають потреби чи страху за віру Ісуса Христа».

Проповідь Монтесіно розпалила гостру дискусію щодо прав та ідентичності корінних жителів і спонукала іспанців спочатку прийняти двомовність заради економічної та релігійної вигоди. Їм допомагала неоціненна група носіїв аборигенних мов, які часто були продуктом рабства чи змішування й ставали перекладачами через необхідність.

Однак спілкування серед мовного розмаїття рідних мов Нового Світу виявилось досить складним.

Невелика кількість людей, які розмовляють кастильською мовою, і складність рельєфу додали до розмаїття рідних мов, що змусило місіонерів віддати перевагу науатль над іншими мовами. У 1570 році, щоб подолати проблеми, пов'язані з мовним розмаїттям, пов'язаним із «повагою» до права на рідну мову, король Філіп II визнав науатль офіційною мовою віце-королівства Нова Іспанія — офіційно створеного в 1535 році. Це нав'язування виявилось нестійким, оскільки була іноземною як для іспанців, так і для багатьох корінних народів.

У 1696 році король Карл II встановив іспанську як єдину офіційну мову віце-королівства. Таким чином, іспанська мова стала першою сучасною європейською мовою, яку масово вивчали як другу мову. Двомовність зберігалася вдома, тоді як іспанська швидко поширилася на всі сфери суспільного та політичного життя.

1.3 Особливості мовної структури давньоіспанського періоду

Завдяки статусу іспанської мови як романської, історично успадковане ядро її лексикону походить від соціальних і регіональних різновидів латинської мови, якою безперервно розмовляли в Іспанії з часу приходу римлян у 218 р. до н.е. З часом носії місцевих типів латини, а згодом і їх романських продовжень, вступили в контакт з різними мовами на Піренейському півострові. Спочатку вони зіткнулися з різними доримськими мовами, які використовувалися в перші роки римської присутності, потім пізніше з германською (переважно готською) та арабською, за якою послідували північні та південні різновиди галло-романської, а також її власний півострівний романський сусідами, галісійсько-португальськими та каталонськими.

У період пізнього середньовіччя та раннього модерну (тобто близько 1400–1650 рр.), коли іспанська мова виходила за межі територіальних меж Піренейського півострова, вона вступала в контакт з італійською, фламандською, німецькою та багатьма мовами корінних народів. Новий світ. Нещодавно іспанська в Європі та Новому Світі познайомила з британською та американською англійською. Крім того, протягом усієї своєї історії (особливо як писемної мови) іспанська мова зазнавала впливу моделі (спочатку доступної лише невеликій кількості носіїв), яку створювали писемні реєстри її історичної попередниці, латини. Усі ці мови зробили важливий внесок у розвиток та історію іспанської лексики.

Крім того, з самого початку носії постійно збільшували лексичні ресурси іспанської мови, створюючи неологізми за допомогою внутрішніх процесів дериваційної морфології, головним чином афіксації (особливо суфіксації та префіксації) і складення, і, значно меншою мірою, за допомогою інших спорадичних процесів, таких як back -утворення, вирізання та звукова символіка або оноματοпея [5].

Історія іспанської лексики була центральною темою іспанської історичної лінгвістики з моменту її заснування як наукової дисципліни в 19 столітті. Найбільш релевантні наукові дослідження набули форми окремих досліджень слів, які часто зосереджувалися на визначенні етимології даного слова або його безпосереднього походження в іспанській мові. Поступово, у міру того як етимологія перетворилася на вивчення повної історії лексичного елемента, почали досліджувати всі аспекти формальної та семантичної історії слова. Найновішим узагальненням такої роботи, що супроводжується оригінальним аналізом з боку її авторів, є шеститомний *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico* (1980–91) Жоана Коромінаса та Хосе Антоніо Паскуаля.

Зараз ця робота дещо застаріла; крім того, це, по суті, оновлення чотиритомного «*Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*» Коромінаса (1954–57), який відображає дослідження, проведені його автором у 1930-х і 1940-х роках. Він не враховує значної частини відповідної науки, створеної в роки між двома версіями праці Коромінаса. Жоден новий етимологічний словник іспанської мови, який би відображав дослідження за останні сім десятиліть, здається, навіть не планується.

Поза межами етимологічних словників існує декілька загальних узагальнень історії іспанської лексики, а також її окремих шарів. Есе у 2-му томі *Енциклопедії лінгвістики Іспанії* (1967) описують і обговорюють запозичення з різних мов, з якими латино-іспанський континуум контактував у своїй довгій історії. Часто наголошується на культурних аспектах і наслідках цих запозичених слів в іспанській мові, підхід до лексичної історії, який домінує в таких посібниках, як *Rafael Lapesa, Historia de la lengua española* (останнє остаточне видання 1980 р.), а також у відповідних розділах Рафаеля Кано колективний том з ідентичною назвою (2004). Найновішим критичним синтезом є *Стівен Н. Дворкін, «Історія іспанського лексикону: лінгвістична перспектива»* (2012), який стосується аспектів латинської основи іспанського лексикону та введення та включення запозичень від контакту з прадавньою

мовою. - Романські мови Піренейського півострова та, після закінчення римської Іспанії, від контакту з германською, арабською, галло-романською, італійською, португальською, каталонською, письмовою латиною, корінними мовами Нового Світу та, зовсім недавно, англійською (особливо американський різновид). Рецепція таких запозичених слів вивчається з лінгвістичної точки зору та розглядається як приклад індукованих контактом мовних змін на лексичному рівні. Іспаномовним утіленням цієї книги є Дворкін (2015) [9].

Існує очевидний тісний зв'язок між вивченням етимології та дослідженням історії іспанської лексики. Походження значної кількості іспанських лексичних одиниць досі невідоме або принаймні суперечливе. Після понад 150 років досліджень дуже мало ймовірно, що для таких предметів будуть знайдені нові задокументовані латинські еtimi. Більшість романістів на початку 21-го століття не бажають проектувати реконструйовану етиму на рівень розмовної латини без вагомих доказів. Віднесення походження певного елемента до того чи іншого історичного шару не змінює загальної картини історії іспанської лексики, але впливає на кількісну та якісну оцінку кожного лексичного шару.

Як і у випадку з усіма романськими мовами, лексичні одиниці, успадковані від розмовної латини Римської імперії, становлять історичне ядро іспанської лексики. Переважна більшість іспанських слів, успадкованих через усну передачу з латині, мають спорідненість принаймні з однією з романських мов, поширених за межами Піренейського півострова; багато з них мають споріднені слова в усіх регіонах Римської імперії, де нащадки латини збереглися як розмовна народна мова.

Справді, більшість романістів захищали фундаментальну лексичну єдність розмовної латини Імперії, розуміючи, що з часом деякі члени набору конкуруючих лексичних одиниць вийшли з ужитку в різних регіонах, а в інших збереглися. Тим не менш, іспанська містить значну кількість слів латинського походження, які зустрічаються лише в романських мовах

Піренейського півострова або лише в розрізнених романомовних регіонах. Якою мірою лексична диференціація, що спостерігається з часом між іспанською та її сестринськими мовами, має своє коріння в розмовній латині Піренейського півострова? Дата приходу латини, принесеної в регіон римськими завойовниками, має вирішальне значення для розуміння певних відмінних рис іспанської лексики [8].

Латинська мова, привезена на Піренейський півострів першими солдатами та колоністами з 218 р. до н. е., безсумнівно, містила лексичні одиниці, які з плином часу вийшли з ужитку в Римі та більше не були частиною латинської лексики, яку значно пізніше було імпортовано до Галлії. (середина 1 ст. до н. е.) і Дакія (поч. 2 ст. до н. е.). Деякі пізніші неологізми, що походять з Галлії чи Італійського півострова, можливо, досягли Піренейського півострова, але в довгостроковій перспективі не змогли отримати визнання.

Наступні вибрані іспанські та португальські слова або не мають споріднених слів за межами Піренейського півострова, або мають родичі лише в сардинській, сицилійській та/або центральній і південній різновидах італійської мови, на всіх територіях, де латинська мова була введена за кілька десятиліть до її появи на Піренейському півострові. Багато, хоча, звичайно, не всі, з цих предметів, швидше за все, походять від латинських основ, імпортованих першими хвилями римських окупантів, тоді як інші представляють утримання слів, замінені в інших місцях Румунії (тобто тих територій Римської імперії, де латинська мова збереглися як романські мови):

ajeno, Pt. alheio ‘чужий’ < alienus, asar, Pt. assar ‘до
roast’ < assare, atar ‘пов’язувати’ < aptare, ave, Pt. ave ‘птах’

feo, Pt. feio ‘потворний’ < foedus, heder, Pt. feder ‘смердіти’ < foetere, lejos ‘далеко’ < laxus, Sp., Pt. lindar ‘межувати з’ < limitare, ОСп. мадургар (мод. madrugar), чт. madrugar ‘вставати рано’ < *maturicare (пор. maturus ‘рано’), matar ‘вбивати’ < mactare, medir ‘вимірювати’ < metire (Cl. metiri), preguntar, Pt. perguntar ‘питати, запитувати’ < percuntare, ОСп. pescudar ‘досліджувати’

<perscrutari, pierna, Pt. perna ‘нога’ < perna ‘шинка’, quemar, пт. queimar ‘спалити’ (кінець кінцем простежується до cremare?; пор. Ara., Cat. cremar), Sp. quejar, Pt. queixar ‘скаржитися’; ориг. ‘роздавити, роздавити’ (спірного походження), Sp. recudir ‘відповідати, перераховувати’ < recutere, Sp. rostro, Pt. rosto ‘обличчя’ < rostrum ‘звірина морда’, сп. sobrar ‘залишитися’ < superare, trigo ‘пшениця’ < triticum.

Невелика кількість латинських слів збереглася в романських різновидах Піренейського півострова та в румунській мові; в деяких випадках ці предмети також залишили розрізнені сліди в інших місцях колишньої Римської імперії. Піренейський півострів і Дакія являють собою західну і східну межі територій Римської імперії, де латинська мова збереглася як розмовна мова, провінції, географічно найбільш віддалені від центрів мовних інновацій і розповсюдження. Тоді як Піренейський півострів був колонізований дуже рано в історії римської експансії, Дакія була окупована лише в першому десятилітті другого століття нашої ери і була першою територією, покинутою римською владою. лат. afflare ‘нюхати слід’, технічний термін, що використовується на полюванні, живе в шп. hallar, Pt. ачар і ро. афла; лат. formosus «стрункий» дає Sp. hermoso, Ptg. formoso і Ro. frumos ‘гарний’; лат. fervere ‘кипіти’ — джерело сп. hervir, Pt. гарячка, і Ро. fierbe; лат. caseus «сир» живе як Sp. queso, Pt. queijo та Ro. caş (а також Srd., Sic. casu). Sp. yegua ‘кобила’, ро. іарă — єдині вижилі від equa (пор. також OFr. iève) [7].

Рефлекси лат. mensa «стіл» продовжує позначати цей предмет іспанською, португальською (mesa) та румунською (masă), тоді як лат. tabula «промінь» стало стандартним позначенням «стіл» у французькій (table) та італійській (tavola). лат. petere ‘шукати’ є джерелом Sp., Pt. pedir ‘просити, вимагати’ та ро. реї ‘свататися, шукати шлюбу’.

Розмовна латинська мова Піренейського півострова також пропонує приклади лексичних інновацій, яких немає в інших місцях Румунії. Еволюція арагар ‘гасити’ та (d)espertar ‘пробуджувати’ репрезентує локальні інновації основ расare та expertare < expertus.

Латинська мова Піренейського півострова ввела фразу (*tempus*) *veranum* «весняна пора», яка перетворилася на Sp. *verano* 'літо' (на відміну від збереження лат. *aestas* в інших романських мовах. Створення **manana*, що походить від прислівника *mane* '(рано) вранці', джерело шп. *mañana* 'ранок; завтра', представляє ще одне нововведення.

Інший аспект латинської лексичної спадщини становлять численні пізніші запозичення з писемної латинської мови Стародавнього Риму. Ці елементи, які часто називають латинізмами (Sp. *latinismos*), представляють рідкісний випадок, коли мова розширює та вдосконалює свої лексичні ресурси шляхом запозичень із попередніх реєстрів свого історичного предка, які були записані письмово. Їх часто впізнають за відносно пізньою датою першої документації (або нечастим використанням у середньовічній мові) і за їх нездатністю показати наслідки регулярних звукових змін, які характеризують еволюцію через усну передачу успадкованої латинської лексики. Сотні (якщо не тисячі) цих слів, які увійшли в письмову мову, багато з яких з часом поширилися в розмовну мову, повністю змінили склад іспанського лексикону.

Часто та сама латинська основа входила в іспанську мову двічі, один раз через усну передачу як частину успадкованого лексикону, а пізніше як запозичення з латини. Ці форми, часто семантично диференційовані, відомі як дублети (ісп. *dobletes*): наприклад, *fabricare* > *fraguar* 'викувати' / *fabricar* 'виробляти', *recitare* > *rezar* 'молитися' / *recitar* 'декламувати'. Латинські форми часто витісняли свої народні відповідники: *elegir* проти OSp. *esleer* 'вибирати, вибирати' < *eligere*, *verso* vs OSp. *viesso* 'вірш' < *versus*. Хоча латинізми задокументовані з часів найдавніших іспанських текстів, вони не увійшли в мову та не стали інтегрованими у значній кількості до пізнього середньовіччя та раннього сучасного періоду.

У деяких випадках латинізми витіснили народного лексичного суперника: наприклад, *rápido*/OSp. *aína* 'швидко', *ejército*/OSp. *hueste* 'військо'. Багато латинізмів стали високочастотними лексичними одиницями в постсередньовічній мові, наприклад, *difícil* 'важко', *fácil* 'легко', *único*

‘тільки’, útil ‘корисний’. Не обмежуючись іспанською мовою, Рейнхаймер-Ріпеану (2004) пропонує розширений перелік латинізмів у п’яти національних романських мовах [3].

За більш ніж 2000 років своєї історії латино-іспанський континуум збільшив свій лексикон за рахунок запозичень з багатьох мов, з якими він контактував. Ці запозичені слова увійшли в приймаючу мову через усний і письмовий контакт і представляють на лексичному рівні приклади мовних змін, викликаних контактом. У кількісному відношенні неологізми (зайняті та внутрішньотвори) значно перевершують успадковану латинську лексичну базу.

Термін «доримські мови» використовується як прикриття для різних неіндоєвропейських та індоєвропейських мов, якими розмовляло корінне населення Піренейського півострова до приходу римлян і імпорту латини в 218 році. до н.е. Дуже небагато з цих мов залишили письмові згадки, і дуже мало відомо про склад їхніх словників. За винятком баскської, усі ці мови вийшли з ужитку під час римської присутності. Вчені часто маркують слово як таке, що має доримське походження, якщо не було запропоновано іншого життєздатного рішення. Хтось може стверджувати, що сказати, що слово має доримське походження, еквівалентно тому, що його етимологія залишається невизначеною.

Немає сумнівів, що в результаті контакту між латиною (високою мовою) і різними доримськими мовами слова з останніх увійшли в розмовну латинь колонізаторів, особливо іменники для позначення місцевих реалій місцевості, флора, фауна, одяг, звичаї тощо.

Також можливо, що носії цих мов зберегли та включили рідні лексичні одиниці в латинську мову, яку вони прийняли. Деякі такі слова зустрічаються в іспаномовних латинських текстах, наприклад, *arugia* (>arroyo «струмок»), *cupiculum* (>conejo «кролик»). Доримські слова, які увійшли в місцеву розмовну латину, рідко мають ідентифіковані споріднені слова в романських

варіантах, які розмовляють за межами Іберії. Півострів Майже всі такі запозичення є конкретними іменниками;

Фізичні характеристики ландшафту: *alud* 'лавина', *barranco* 'яр, яр', *barro* 'грязь', *bergueso* 'гранітна скеля або скеля', *breña* 'нерівна земля', *charco* 'калюжа', *coto* 'закрита земля', *cueto* 'скелястий пагорб', *lama* 'грязь', *losa* 'плитка', *mogote* 'пагорб, пагорб', *morro* 'курган', *mota* 'курган, підвищення', *pizarra* 'шифер', *sarro* 'кірка', *trocha* 'вузька лісова стежка', *vega* 'родюча рівнина', *zarza* 'ожина'.

Дерева та рослини: *abedul* 'береза', *agalla* 'жовчний горіх', *álamo* 'тополя біла', *aliso* 'вільха', *arándano* 'журавлина', *beleño* 'вид рослини', *berro* 'кресс-салат', *breña* 'волокно', *carrasca* 'холм oak', *chararro* 'молодий дуб', *coscojo* 'kermes gall', *mata* 'кущ, кущ', *suero* 'сироватка'.

Свійські та дикі тварини: *ardilla* 'білка', *beserro* 'однолітній бик, теля', *borrego* 'однорічне ягня', *segaño* 'дворічний козел', *cigarra* 'цикада', *galárago* 'черепашка', *moqueso* 'баран', *perro* «собака», *sapo* «жаба», *zorro* «лисиця». Сільське сільськогосподарське життя: *amelga* «ділянки землі, що розділяють поле для полегшення оранки та посіву», *borona* «кукурудзяний хліб», *busto* «луг, пасовище», *boñigo* «коров'ячі екскременти», *senorro* «коров'ячий дзвін», *colodra* «дійне відро», *Peso* «неорана земля», *serna* «оброблена земля», *sirria* «козячі або овечі екскременти» [7].

Можливі запозичення з баскської є аналітичною проблемою. У деяких випадках важко визначити, чи слово, про яке йде мова, увійшло в період контакту між ранніми етапами баскської та розмовної латині чи пізніше через контакт баскської мови з іспано-романськими різновидами в північній Іспанії (наприклад, *izquierdo* 'лівий', *pizarra* 'грифель', *zurdo* 'лівша, незграбний, незграбний').

Слова германського походження, знайдені в давньо/середньовічній іспанській мові, поділяються на три категорії: (1) германські слова, які увійшли в розмовну латинь імперії в результаті військових і комерційних контактів між Римом і різними германськими народами, які почали проникати

в імперію; (2) слова, які увійшли в розмовну латинь Іспанії в результаті прямого контакту з різними германськими племенами на Піренейському півострові, особливо з вестготами; (3) запозичення із середньовічної французької та окситанської мов, які увійшли до галло-романської як германські запозичені слова. Часто незрозуміло, до якої категорії може належати дана германська позика.

Тоді як багато посібників стверджують, що *Sp. blanco* «білий», *guerra* «війна» та *jabón* «мило» та їхні португальські, французькі та італійські аналоги представляють ранні германські запозичення в розмовній імперській латині, останні дослідження переконливо припустили, що принаймні перші два представляють раннє середньовічне поширення Французькі германіцизми *blanc* і *guerre*. Кількість слів, які увійшли в іспано-латинську мову під час вестготського періоду (бл. 450–711 pp.), невелика, і вчені не всі погоджуються, які слова належать до цієї групи. Оскільки на Піренейському півострові не збереглося жодного готського тексту, неможливо визначити життєздатність готської мови як розмовної мови в Іспанії того часу. Цілком можливо, що готи дуже рано відмовилися від своєї мови на користь більш престижної латині Римської імперії та внаслідок нової католицької віри, але вони зберегли окремі слова в новоприйнятій латині [6].

Серед ймовірних запозичень з готики є сп. *agasar* ‘розважати, святкувати’, *ataviar* ‘вдягатися’, *casta* ‘розводити, перегони’, *ganso* ‘гусак’, *lozano* ‘красень’, Осп. *luva* ‘рукавичка’, *sacar* ‘вийняти’, *tapa* ‘покривало’. За винятком масових запозичень у сучасну мову з англійської, існує лише кілька можливих прямих запозичень з інших германських мов, таких як німецька (*bigote* «вуса», *brindís* «тост», *trincar* «пити») або фламандська (*escaparate* «магазин вікно», ориг. «шафа, що використовується для зберігання делікатних предметів, якими користуються жінки», *boya* «буй» в ісп. Слова скандинавського походження увійшли в іспанську через французьку чи англійську, як і більшість інших голландських/фламандських речей.

В результаті контакту з розмовною та письмовою різновидами арабської мови протягом понад 700 років (718–1492) значної присутності мусульман на Піренейському півострові численні арабські слова увійшли до іспано-романських. Існував високий ступінь романо-арабської двомовності в результаті щоденного спілкування між двома мовами в контрольованій мусульманами Іспанії.

Арабомовні християни (мосараби), які вирішили втекти з мусульманської Іспанії на християнську територію, принесли з собою арабські лексичні елементи, які були частиною їхньої розмовної романської мови. Багато арабізмів увійшли в письмову мову через переклади на іспано-романську мову арабських наукових текстів у таких галузях, як медицина, астрономія та сільськогосподарська техніка.

Переважна більшість арабських запозичених слів є конкретними іменниками, наприклад: *aceite* ‘нафта’; *aceituna* ‘оливка’; *albañil* ‘муляр’; *alberca* ‘водна ставка’; *alcoba* ‘ніша, альков; спальня’; *alfiler* ‘голка’; *algodón* ‘бавовна’; *álgebra* ‘алгебра’; алкоголь ‘алкоголь’; *arroz* ‘рис’; *azúcar* ‘цукор’; *azufre* ‘сірка’; *berenjena* ‘баклажани’; *resaca* ‘потяг в’ючних тварин’; *tarea* ‘завдання’; *taza* ‘чашка’; *zaga* ‘ар’єргард’; *zanahoria* ‘морква’. Деякі іспанські прикметники мають арабське походження: *alazán* ‘червонуватий’, OSp. *algarivo* ‘несправедливий, злий’; *azul* ‘блакитний’; *baladí* ‘банальний, тривіальний’; OSp. *gafo* ‘прокажений’; *haragán*, ‘неробий, ледачий’; OSp. *hazino* ‘сумний, засмучений’; OSp. *horro* ‘вільний, а не раб’; *loco* ‘божевільний, божевільний’; *mezquino* ‘маленький, дріб’язковий’; OSp. *ра-*, *ре-фез*, *ра-*, *ре-хез* ‘дешевий, поширений’; *zarco* ‘блакитноокий’.

До пізнього Середньовіччя (14-15 століття), з Реконкістою в усій мусульманській Іспанії, за винятком Королівства Гранада, арабська втратила свій статус престижної мови, а потік арабізмів в іспанську суттєво скоротився. З часом багато арабізмів, задокументованих у середньовічній мові, вийшли з ужитку та були замінені романськими заміниками: *alfayate* на *sastre* «крavecь», *raféz* на *vil/barato* «звичайний, дешевий», *horro* на *libre/franco*

«безкоштовний». Заслуговує на увагу в романському контексті рідкісне запозичення з арабської службового слова, прийменника *hasta* (ОСп. *fata, ata, hata*) ‘поки, поки’ [15].

Дуже мало слів єврейського походження знайдено в середньовічних іспанських текстах, написаних за межами місцевих єврейських громад. Іспанські євреї використовували арабську або романську мову як мову повсякденного спілкування. Фахівці сходяться на єврейському походженні таких речей, як *malsín* «наклепник», *albedí(n)* «високопоставлений чиновник єврейської громади», *trefe* «нечистий, не кошерний». Пропоноване єврейське походження *desmazalado* «нещасливий, нещасливий» і *tasaño* «скупий» залишається суперечливим. Деякі інші слова єврейського походження зустрічаються лише в єврейських текстах, написаних іспанською мовою.

Позначка «галіцизми» відноситься до запозичених слів, узятих із романських різновидів, якими розмовляють у Франції (переважно всі хронологічні етапи французької та давньо- та сучасної окситанської мов). Ці елементи є першими іспанськими запозиченнями з іншої романської мови. На відміну від запозичень з доримських мов, з готської та з арабської, приплив галліцизмів триває від Середньовіччя до наших днів завдяки безперервним контактам на рівні усного та письмового дискурсу.

Найдавніші галліцизми були привезені французькими солдатами, які брали участь у Реконкісті, багатьма французькими священнослужителями, яким доручено відбудовувати католицьку церкву на нещодавно відвойованих територіях, а також франкомовними паломниками на шляху до Сантьяго-де-Компостела.

Багато з тих, хто розмовляв середньовічною французькою та окситанською мовами, постійно проживали на Піренейському півострові. Середньовічні французькі літературні твори були адаптовані в іспано-романські. Видається доцільним припустити, що внаслідок багатьох мовних спорідненостей між середньовічними північними іспано-романськими та південними галло-романськими носії могли відчутти, що вони мають справу з

регіональними різновидами однієї мови, ситуація, яка сприяла б впровадженню та включення галицизмів.

Приклади галліцизмів, задокументованих у середньовічній мові, включають: *flog* ‘квітка’; *jardín* ‘сад’; *clavel* ‘гвоздика’; *vergel* ‘фруктовий сад’; *jamón* ‘шинка’; *flecha* ‘стріла’; *batalla* ‘битва’; прикметники *bello* ‘гарний, красивий’, *ligero* ‘легкий; легкий, швидкий», *libre* «вільний», *fornido* «міцний», *franco* «вільний» і *gentil* «ніжний, привітний»; і дієслова *afeitar* ‘наносити макіяж; голитися», *amparar* «приховувати, захищати», *atropellar* «розчавлювати, переповнювати», *bailar* «танцювати», *desmayar* «знепритомніти», *emplear* «використовувати, використовувати» та *enojar* «дратувати, гнівати».

Середньовічна мова містила багато галліцизмів, які з часом вийшли з ужитку: *fonta/honta* ‘ганьба’; *loguer* ‘оренда’; *mester* ‘професія’; *laido* ‘потворний’; *feble* ‘слабкий’; (*f*)*ardido* ‘сміливий, сміливий’; і (*d*)*esmarrido* «розгублений, розгублений».

Вибрані приклади сучасних галліцизмів включають: *apartamento* ‘квартира’; *avión* ‘літак’; *bebé* ‘немовля’; *berlina* ‘тип карети’; *bigudí* ‘бігуді’; *bisturí* ‘скальпель’; *bisutería* ‘біжутерія’; *boga* ‘мода’; *bombón* ‘цукерка’; *botella* ‘пляшка’; *brigada* ‘бригада’; *buró* ‘бюро’; *cafetera* ‘кавоварка’; *camión* ‘вантажівка’; *canapé* ‘диван; канапе’; *carné(t)* ‘картка; зошит’; *chalé* ‘шале’; *champaña* ‘шампанське’; *champión* ‘гриб’; *charcutería* ‘нарізка’; *chófer* ‘водій’; коньяк ‘коньяк, бренді’; *complot* ‘сюжет, схема’; *compota* ‘компот’; *consomé* ‘консоме’; *corbata* ‘краватка’; *croqueta* ‘крокет’; *cuasán/croissant* ‘круасан’; *debacle* ‘розгром’; *departamento* ‘відділ’; *detalle* ‘деталі’; *doblar/doblaje*, ‘озвучувати/озвучувати’; *élite* ‘еліта’; *finanzas* ‘фінанси’; *franela* ‘фланель’; *fusil* ‘рушниця’; *galimatías* ‘тарабарщина’; *gubernanta* ‘економка; гувернантка’; *interesante* ‘цікавий’; *intriga* ‘інтрига’; *lupa* ‘збільшувальне скло’; *madá*, ‘мама’; *menu* ‘меню’; *obús* ‘ступка’; *pantalón* ‘штани’; *pará* ‘тато, батько’; *raquebot(e)* ‘парохід’; *peluca* ‘перука’; *retreta* ‘відступ’; *ruta* ‘маршрут’; *sable* ‘шабля’; *satén* ‘атлас’; *sofá*, ‘диван’; *tisú* ‘тканина’; і *torbillón* ‘вихор’ [16].

Іспанська містить багато запозичених перекладів з французької: наприклад, *alta costura* «висока мода»; *alta sociedad* «вище суспільство»; *coche cama* «спальний вагон»; *golpe de estado* «переворот»; *i siglo de las luces* «Просвітлення».

Розрізнені приклади італійських запозичень можна знайти в текстах 15-го століття, наприклад, *amante* «коханець», *belleza* «красуня», *capucho* «капюшон», *novela* «роман» і *soneto* «сонет».

Переважна більшість італізмів прийшла в іспанську мову в 16-му і 17-му століттях і часто була результатом контакту за межами Піренейського півострова в Італії та середземноморському басейні на рівнях усної та письмової мови. Більшість італізмів є іменниками, які стосуються живопису, скульптури, архітектури, музики, їжі, банківської справи та військової техніки, наприклад мистецтва: *actitud* 'поза', *acuarela* 'акварель', *caricatura* 'мультфільм', *colorido* 'кольоровий', *diseño* 'дизайн', *esbelto* 'стрункий', *fresco* 'фреска', *grotesco* 'гротеск', *modelo* 'модель', *vago* 'розпливчастий; розмитий'; архітектура: *balcón* 'балкон', *baldaquín* 'балдакін', *cornisa* 'карниз', *fachada* 'фасад', *galería* 'галерея', *nicho* 'ніша', *pedestal* 'п'єдестал', *pilastra* 'пілястра', *planta* 'підлога, рівень', *podio* 'подіум'; музика: *aire* 'повітря' *alto* 'альт', *aria* 'арія', *batuta* 'батута', *compositor* 'композитор', *madrigal* 'мадригал', *ópera* 'опера', *soprano* 'сопрано', *tenor* 'тенор'; театр: *arlequín* 'арлекін', *bufón* 'буфон', *capricho* 'каприз', *esdrújulo* 'з наголосом на передостанньому складі', *estanza* 'строфа', *madrigal* 'мадригал', *novela* 'роман', *palco* 'театральна ложа', абз. (n) *gón* 'порівняння', *payaso* 'клоун'; військова термінологія: *alerta* 'тривога', *batallón* 'батальйон', *bisño* 'рекрут', *bombardear* 'бомбардувати', *cartucho* 'патрон', *centinela* 'сторожовий', *ciudadela* 'цитадель', *emboscada* 'засідка', *escaramuza* 'сутичка', *escopeta* 'дробовик', *escolta* 'супровід', *mosquete* 'мушкет', *pistola* 'пістолет', *parapeto* 'парапет', *soldado* 'солдат', *tropa* 'загін'; економічна та комерційна діяльність: *banco* 'банк', *bancarrota* 'банкрутство', *cambio* 'обмін грошей', *crédito* 'кредит', *débito* 'борг, дебет', *millón* 'мільйон', *póliza* 'поліс'; харчування: *fideos* 'локшина', *menestra* 'мінестроне', *salchicha* 'ковбаса'.

Деякі з наведених вище елементів є семантичними запозиченнями (наприклад, *actitud*, *cambio*, *colorido*). Серед небагатьох основних дієслів італійського походження є *charlar* «балакати» та *estafar* «шахраювати». Думки розділилися щодо того, чи були певні італійські слова (наприклад, *atacar* «нападати», *marchar* «маршувати», *canalla* «наброд», *charlatán* «шахрай, шарлатан») безпосередньо запозичені з італійської мови чи потрапили на Піренейський півострів через французьку.

Португальська та каталонська мала лексичний вплив на історію іспанської лексики. Іспанська користувалася більшим політичним і соціальним престижем на Піренейському півострові, ніж її два сусіди. Походження низки середньовічних іспанських лексичних одиниць, які деякі фахівці вважають лузизмами, є суперечливим, наприклад, *afeitar* ‘голитися’, первісно ‘наносити макіяж’; *coitar/coitado* ‘уражати/уражений’ (обидва, ймовірно, галліцизми); *cañío* ‘прихильність’; *echar de menos* ‘сумувати’; *alguien* (спочатку *alguién*) ‘хтось, хтось’ [7].

У деяких випадках важко визначити, чи є даний предмет запозиченням з португальської чи із західного різновиду іспано-романського, наприклад, *choro* ‘тип тополі’; *choza* ‘сільська хата’; *chubasco* ‘злива’. Переважання Португалії в пізньому середньовіччі та ранньому модерні морської торгівлі та розвідці пояснюється такими запозиченнями, як *angra* «бухта, затока», *buzo* «водолаз» і *callao* «галька; ділянка землі з галькою».

Дослідження каталонських запозичень в іспанській мові стикається з низкою аналітичних труднощів.

Для періоду середньовіччя часто дуже важко відрізнити можливі запозичення з каталанської та з південної галло-романської (окситанської), через те, що можна описати як каталано-окситанський лінгвістичний континуум того часу. Будучи основною культурною та адміністративною мовою Корони Арагону до її поглинання Королівством Кастилія і Леон наприкінці 15 століття, каталанська часто служила посередником у введенні італізмів і латинізмів у кастильську мову. Розгляд дат першої атестації та

фонетичного розвитку в поєднанні з історичними даними може підтвердити запропоноване каталонське походження таких слів, як OSp. *emprenta* (сучасний *imprenta*) «друкарський верстат», *paper* (середньовічний варіант паперу) «папір», *reloj* «годинник», *forastero* «незнайомець», *sastre* «крavecь» і *añorar* «жадати». Прат Сабатер (2003) пропонує огляд каталонських запозичень в історії іспанського лексикону.

Висновки з розділу 1

Іспанська мова - найпоширеніша з романської групи індоєвропейської сім'ї. Іспанська визнана державною в 21 країні світу, вона одна з 6 робочих мов ООН. Нею говорять близько 450 млн осіб в Іспанії, у всій Латинській Америці (за винятком Бразилії, Гайани, Французької Гвіани, Суринаму та Белізу) та інших регіонах. У США 13% населення вважають іспанську своєю рідною мовою. За кількістю людей, для яких вона є рідною, іспанська мова при збереженні нинішніх тенденцій має всі шанси обігнати англійську і тоді поступатиметься лише китайській мові, залишаючи далеко позаду такі поширені мови, як німецька та французька. Можна з упевненістю сказати, що практичному та теоретичному вивченню іспанської мови у нашій країні належить велике майбутнє. В цьому розділі проаналізовані короткі характеристики літературних пам'яток староіспанського періоду, особливості мовної та граматичної структури, джерела появи першої граматики мови

РОЗДІЛ 2 ДІАХРОНІЧНИЙ ЗРІЗ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

2.1 Діяльність Іспанської королівської академії

Королівська іспанська академія була заснована на початку вісімнадцятого століття з ініціативи Хуана Мануеля Фернандеса Пачеко, маркіза Вільєни. У той час іспанська мова була ще відносно молодого – її перша офіційна кодифікація відбулася лише близько 200 років тому, більш-

менш збігаючись із відкриттям Америки. До того вона вважалася вульгарною мовою, придатною для *hoi polloi*, але не гідною того, щоб нею розмовляло вище суспільство.

До 1713 року іспанська користувалася набагато більшим престижем і швидко змінювалася. Існували побоювання, що він може бути роздроблений і що майбутні покоління навіть не зможуть прочитати основоположні твори, такі як ті, що були написані Сервантесом. Тому Академія була заснована з метою «виправити голоси та словниковий запас іспанської мови з правильністю, елегантністю та чистотою». Незважаючи на те, що вона базується в Іспанії, вона завжди була задумана як регулятор для всієї іспанської мови, де б нею не розмовляли.

Академія опублікувала свій перший так званий Правопис у 1741 році, а в 1894 році відкрила свою штаб-квартиру в Мадриді. Протягом багатьох років він опублікував низку основоположних публікацій, включаючи численні версії свого правопису (останній у 2010 році) та словник іспанської мови. Академія була створена за зразком подібних підприємств у Франції та Італії, а саме *Academia della Crusca* та *Académie Française* [9].

Вплив на іспанську мову

За ці роки Королівська іспанська академія запровадила ряд серйозних і широкомасштабних реформ.

Деякі з найбільш помітних включають:

- Перевернутий знак питання, запроваджений у 1754 році: у другому виданні орфографії було заявлено, що одного знака питання недостатньо. Тому було передбачено, що на початку речення слід поставити перевернутий знак питання, щоб читачі одразу знали, що вони читають запитання, а не твердження. Спочатку цей указ застосовувався лише до довгих речень, але в 1870 році RAE оновив свої вказівки, щоб сказати, що його слід використовувати навіть для коротших речень.

- Вилучення *Ch* як окремої літери: так, до 2010 року *Ch* розглядався як окрема літера в іспанському алфавіті після *C* в алфавіті. Ця зміна спалахнула

напруженість по той бік Атлантики, і Уго Чавес з Венесуели розлютився, що відтепер він буде відомий як Уго Авес. У редакційній статті мексиканської газети запитувалося про реформу: «Чи приймуть Сполучені Штати диктат Англії щодо використання англійської мови?»

- Solo втрачає наголос (і потім повертає його): до 2010 року слово solo зазвичай писалося як sólo (з наголосом) або solo (без). Мета наголосу полягала в тому, щоб розрізнити, чи використовується він як прислівник, що означає лише/просто, чи як прикметник, що означає самотній/одинокий. Реформа постановила скинути наголос у всіх відмінках. Однак після того, як це правило не прижилося, Академія оновила свої поради в 2023 році, зазначивши, що акцент все ще можна використовувати, коли існує ризик двозначності.

Отже, очевидно, що Королівська іспанська академія мала великий вплив на іспанську мову по обидва боки Атлантики. Але як вдалося зберегти свої позиції у світовому масштабі?

Коли в дев'ятнадцятому столітті революція прокотилася по Америці, багато нових незалежних питань почали ставити під сумнів їхні стосунки з батьківщиною та її мовою. У 1823 році венесуельський лінгвіст Андрес Белло навіть опублікував альтернативну орфографію іспанської мови. Деякий час він офіційно використовувався в Чилі і ніколи не був прийнятий Королівською іспанською академією, однак згодом він закінчився невдачею та був залишений [1].

Пізніше в тому ж столітті багато країн Латинської Америки почали створювати власні мовні ради. Перша з них була заснована в Колумбії в 1871 році, а незабаром за нею з'явилися й інші, як-от La Academia Mexicana de la Lengua в 1875 році. Хоча спочатку вони були незалежними, РАЕ докладала великих зусиль для співпраці та об'єднання зусиль з офіційними органами в інших країнах. Ця робота зрештою завершилася заснуванням Асоціації академії іспанської мови (ASALE) у Мексиці в 1951 році.

З моменту заснування Асоціація провела 26 з'їздів, а в 2010 році взяла участь як співавтор у виданні останнього видання Правопису РАЕ. Сьогодні

він розглядає питання, що стосуються використання іспанської мови в Америці, і працював разом з RAЕ над публікацією багатонаціональних довідників, таких як Паніспанський словник сумнівів і Словник американізмів.

У майбутньому Академія стикається з багатьма викликами для виконання своєї місії. По-перше, використання англіцизмів різко зростає через контакт із Сполученими Штатами та дедалі більшу глобалізацію та онлайн-природу сучасного суспільства. Однак одним із найцікавіших і найскладніших питань, з якими стикається іспанська мова, є питання статі.

Оскільки в іспанській мові є іменники чоловічого та жіночого роду, часто бувають випадки, коли важко досягти гендерної нейтральності, або коли форма чоловічого роду повинна мати перевагу над жіночою. Щоб обійти це, з'явилася низка альтернативних практик.

Наприклад, зазвичай можна почути, як люди кажуть «chicos y chicas» замість чоловічого роду chicos, який традиційно охоплює як хлопчиків, так і дівчаток. У письмовій формі нерідко можна побачити такі формулювання, як «chic@s» або «chicxs», де знак @ включає обидві статі, а X виходить за межі двійкового коду «чоловік-жінка», щоб також включати небінарні ідентичності, хоча це майже неможливо вимовити.

У 2020 році Академія винесла рішення щодо подібної практики – використання нейтральної e замість голосних a та o (наприклад, «chices»). Академія заявила, що це «штучно і непотрібно», оскільки форма чоловічого роду вже може використовуватися для обох статей. Варто також зазначити, що багато іспаномовних людей виступають проти цих нових практик, які вважаються політично зарядженими, а іноді й виключними [2].

У будь-якому випадку, схоже, що це буде вирішальне питання для RAЕ у майбутньому, і його потрібно буде вирішити, якщо він хоче зберегти єдність іспанської мови, щоб вона могла продовжувати бути єдиним, але різноманітним утворенням, незважаючи на це. віку, місця розташування чи політичних пристрастей.

2.2 Особливості діалектів кастильської мови та іспанська мова в Латинській Америці

Іспанська мова у країнах Латинської Америки має свої відмінні риси. Ми розглянемо лише основні з них, оскільки в кожній країні Латинської Америки варіант іспанської мови, що використовується, трохи відрізняється від мови сусідніх країн. Так, наприклад, у книзі "El Español de América" ("Іспанська мова в країнах Латинської Америки", автор - John M. Lipski) 19 розділів присвячені індивідуальним особливостям іспанської мови кожної країни - Аргентини, Болівії, Чилі, Колумбії і т.д.

Всім відомо, що іспанські завойовники досягли берегів Латинської Америки наприкінці XV століття. Багато хто з них був родом з Андалусії. Саме тому іспанська мова країн Латинської Америки найбільше нагадує андалузський діалект.

Колонізатори почали поширення іспанської мови на завойованій території, проте місцеві індіанські мови не могли не на неї вплинути. Слова, що увійшли до іспанської з індіанських мов, прийнято називати індіхенізмами. Насамперед це слова, що позначають предмети домашнього побуту, назви тварин, рослин, слова, пов'язані зі звичаями та віруваннями індіанських племен. Наприклад: chocolate, maíz, patata, tabaco (шоколад, кукурудза, картопля, тютюн). Деякі з таких слів проникли з іспанської в інші мови.

Із самого початку завойовники зіткнулися з незнайомою флорою та фауною, яка відрізнялася від флори та фауни у рідних краях. Для того, щоб придумати назви невідомим реаліям, крім індіхенізмів уродженці Кастилії, Естремадури та Андалусії використовували і засоби іспанської мови, намагаючись знайти схожість між новим та звичним [4].

Споконвічно іспанські слова у країнах Латинської Америки іноді мають трохи інше значення, ніж у самій Іспанії, тобто. їхнє значення

трансформується. Так, наприклад, слово *taimado* в Іспанії означає "хитрий, спритний", а в Чилі те ж слово означає "упертий, упертий".

Розглянемо основні відмінні риси іспанської мови в Латинській Америці. Їх можна розділити на 3 групи: лексичні, морфосинтаксичні та фонетичні.

Лексичні особливості:

Різні слова, що зустрічаються в Іспанії та Латинській Америці, мають однакове значення:

Platicar (Лат. Ам.) - (*charlar*) (ісп.) - базікати

Carro (*coche*) - машина

Boleto (*billete*) - квиток

Manejar (*conducir*) – вести (напр., машину)

Lentes (*gafas*) - окуляри

Слова, що активно вживаються в Латинській Америці, які в Іспанії вважаються архаїзмами:

Recordar (*despertar*) - будити

Prieto (*negro*) – чорний

Frazada (*manta*) - ковдра

Слова-запозичення з англійської мови або слова, що виникли під впливом англійської мови в Лат. Америці:

Rentar (*alquilar*) – орендувати

Bife (*chuleta*) - котлета

Слова-запозичення з індіанських мов (індіхенізми):

Сапоа - каное

сасіке - кацик

hule – гумка

Морфосинтаксичні особливості:

"*Voseo*" (вживання займенникової форми "*vos*" замість "*tú*" ("ти"))

Наприклад: *vos cantás* (*tú cantas*) - "ти співаєш", *vos partís* (*tú partes*) "ти вирушаєш", *vos sos* (*tú eres*) "ти є", *vení* (*ven*) "підійди".

Феномен "voseo" існував і в Іспанії в середні віки. Форма "vos" вважалася більш офіційною та поважною, ніж форма "tú". Звернення на "tú" мало зневажливий характер. Коли виникла шаноблива форма звернення "vuestra merced" ("Ваша милість"), яка потім змінилася: *vuesa merced* > *vusted* > ви, форми "vos" і "tú" почали використовуватися в тому самому значенні, таким чином, одна з них була зайвою. У Іспанії поширилася форма "tu" (*tuteo*) і зникла форма "vos"; але здебільшого Латинської Америки збереглася форма "vos", а чи не "tú".

Відсутність форми "Vosotros"

У країнах Латинської Америки будь-коли використовується займенник "vosotros/vosotras", замість нього використовується "ustedes". Таким чином, у парадигмі дієслівного відмінювання немає форми множини 2 особи (*cantáis, cantéis, cantabais...*) у всіх часах і способах.

Також відсутня форма ненаголошеного займенника "os": *vos te marchás de aquí, marchate vos, etc.*

Використання зменшувально-пестливих суфіксів:

Такі форми використовуються активніше, ніж у Іспанії, зокрема і з дієсловами.

Наприклад:

ahorita voy - зараз йду

pueblo lindito - гарне селище

Використання емпатичних конструкцій з дієсловом *ser* + запитання:

Наприклад:

¿Cuándo fue que llegaste? (por *¿cuándo arribaste?*) - Коли ти прийшов?

¿Dónde fue que lo viste? (por, *¿dónde lo viste?*) - Де ти це бачив?

Фонетичні особливості:

"seseo" (вимовлення "s" і "z" як "s").

Наприклад:

"*sarato*" замість "*zapato*" - "черевик"

"Seseo" зустрічається на більшій території Латинської Америки практично повсюдно.

"yeísmo": Одинакове вимовлення "ll" та "y".

Наприклад:

"pollo" (курка) та "pozo" (лава).

"yeísmo" спостерігається на Карибському узбережжі, в Мексиці, Венесуелі, більшій частині Колумбії та Перу, на заході Еквадору, Чилі, майже повсюдно в Аргентині та Уругваї.

Одинакове вимовлення r/l в кінці мови або слова (вимовлення "r" і "l" як l/)

Наприклад:

amor - [amól] (любов), suerte - [swelte] (удача)

Це явище зустрічається в деяких регіонах Пуерто Ріко, Панами, Колумбії, на еквадорському узбережжі, Венесуелі та Аргентині. В інших зонах може взагалі зникати.

Аспірація або втрата "s" в кінці мови або слова (найчастіше зустрічається аспірація):

Наприклад:

Вимова слова "cajtaña" замість "castaña", "las botas" - la'

botas (черевики), "esto" - e'to (це)

Висновки з розділу 2

Таким чином, як показує діахронічний зріз, іспанська мова в країнах Латинської Америки має свої індивідуальні особливості. Однак, незважаючи на лексичні, морфосинтаксичні, фонетичні відмінності, вона все ж таки залишається єдиною мовою. Збереженню цієї єдності сприяє діяльність Іспанської Королівської Мовної Академії, Асоціації Академій іспанської мови та Інституту Сервантесу. Аналізуються індивідуальні особливості граматичної структури іспанської мови в країнах Латинської Америки

ВИСНОВКИ

Ретельно дослідивши історію іспанської мови, можна підбити такі підсумки: іспанська (або кастильська мова) - плюрицентрична іберо-романська мова, що зародилася в середньовічному королівстві Кастилія, яке включало сучасну територію провінції Бургос і автономних областей Ла Ріоха і Канта. Належить до індоєвропейської сім'ї мов (романська група, іберо-романська підгрупа). Писемність з урахуванням латинського алфавіту. Словник іспанської мови винятково багатий на відміну від французької, німецької і навіть англійської лексики і в цілому відрізняється великою різноманітністю регіональних (місцевих) особливостей, головним чином за рахунок величезної кількості американізмів або слів, які вживаються та зрозумілі лише в окремих країнах Латинської Америки.

Після досить докладного розгляду та аналізу варіантів іспанської мови в країнах Латинської Америки і всіх перерахованих особливостей у галузі лексики, фонетики та граматики, так само як і багатьох інших особливостей, можна зробити висновок про помітну еволюцію іспанської мови в Латинській Америці, яка творчо відібрала і освоїла багатство народно -розмовної мови, накопиченого протягом 400 років свого існування в Новому Світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алімова, Р. Р. (2013) Неологія в аспекті дериваційних і семантичних процесів. Ібероамериканські зошити. 12 листоп. (№2(2)). С. 75-89.
2. Гальченко, Я. С. (2016) Емоційно-оцінні суфікси з деспективним значенням у сучасній іспанській мові. Актуальні проблеми іспанської мови : тези міжв. студ. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 23 груд. 2016 р. Запоріжжя. С. 179-180.
3. Дзюбіна, О. І. (2014) Особливості утворення і функціонування семантичних неологізмів іспанської мови в сфері інтернет-комунікації. 10 жовт. (№12). С. 23-27.
4. Ляпунова, Н. В. (2012) Структура, семантика та прагматика словотвірних мережних неологізмів іспанської мови : автореф. дис ... канд. філ. Наук : 10.02.05. Київ. 15 с.
5. Мариненко, П. І. (2007) Лексичні новотвори в сучасній іспанській мові: структурний та семантичний аспекти : дис... канд. наук: 10.02.05. Київ. 13 с.
6. Alvar Ezquerro, M. (2007) El neologismo español actual. *Actas del I Congreso internacional de léxico español actual*, Venecia-Treviso, 14-15 de marzo de 2005 / coord. por Luis Luque Toro. págs. 11-36.
7. Carrasco, Cantos I. y Robles Ávila, S. Los extranjerismos crudos en la 23ª edición del DRAE: estudio retrospectivo (2001-2014). *Pragmática, discurso y norma*. Arco/Libros Letras Hispánicas. 65-96 pp.
8. Diccionario RAE (2017): lista de palabras nuevas y enmiendas. URL: <https://www.20minutos.es/noticia/3217507/0/diccionario-rae-palabras-nuevas-2017/#xtor=AD-15&xts=467263>
9. Ejemplos de Derivación de Palabras. URL: <http://www.gramaticas.net/2014/06/ejemplos-de-derivacion-de-palabras.html>

10. Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española (2009). Nueva gramática de la lengua española: morfología y sintaxis. Madrid: Espasa. 1149 p.
11. Real Academia Española (2015). Tecnicismos, neologismos y extranjerismos en español. 23 edición del DRAE. [URL: http://www.rae.es/boletines/bilrae#sthash.gmHFLoz9.dpuf](http://www.rae.es/boletines/bilrae#sthash.gmHFLoz9.dpuf)
12. Robles Ávila, S. (2017) ¿Qué fue de los extranjerismos innecesarios o evitables del DPD en el reciente DRAE23? *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*. Madrid. C. 225-238.
13. Seco, M. (2011) *Nuevo diccionario de dudas y dificultades de la lengua española*. Barcelona: Espasa Calpe. 744 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

14. Centro virtual Cervantez: Banco de neologismos. [URL: https://cvc.cervantes.es/lengua/banco_neologismos/busqueda.asp](https://cvc.cervantes.es/lengua/banco_neologismos/busqueda.asp)
15. Diccionario de la lengua española. Edición del Tricentenario. [URL: http://dle.rae.es/](http://dle.rae.es/)
- Real Academia Española: Corpus del español del siglo XXI (CORPES XXI).
URL: <http://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/corpes-xx>